

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kaja Jakobs-Himma, Regiina Roslender

ÕPETAJATE ARVAMUSED KOOSTÖÖ ROLLIST NING KOOSTÖÖD
SOODUSTAVATEST JA TAKISTAVATEST TEGURITEST PROJEKTÕPPE
RAKENDAMISEL LASTEAIAS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: inglise keele algõpetuse nooremlektor Kristel Ruutmets

Tartu 2026

Kokkuvõte

Õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektöppe rakendamisel lasteaias

Projektöpe on lapsekeskne, uurimuslikule õppele toetuv õppemeetod, mille rakendamine eeldab paindlikku lähenemist ning õpetajate omavahelist tihedat koostööd, et tagada õppeprotsessi terviklikkus ja järjepidevus. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektöppe rakendamisel lasteaias. Uuringus intervjueriti 12 projektöpet rakendavat lasteaiaõpetajat ning andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi abil. Õpetajate sõnul on omavaheline avatud suhtlus koostöö alus, mis tagab positiivse töökeskkonna ning lastele paremad õpikogemused. Soodustavate teguritena mainiti ühiseid väärtusi ja organisatsiooni toetavat keskkonda, takistusteks osutusid õpetajate hoiakud, kommunikatsiooni puudumine ning töökorralduslikud piirangud. Võtmesõnad: projektöpe, lasteaiaõpetajad, õpetajate koostöö, koostöö roll, soodustavad tegurid, takistavad tegurid

Abstract

Teachers' Opinions on the Role of Collaboration, and Factors That Support and Hinder Cooperation During Project-based Learning in Kindergarten

Project-based learning is a child-centered, inquiry-based instructional method. Its implementation requires a flexible approach and close collaboration among teachers to ensure the coherence of the learning process. The aim of this bachelor's thesis was to examine teachers' opinions on the role of collaboration, as well as the factors that support and hinder the implementation of project-based learning in kindergarten. For that 12 kindergarten teachers who apply project-based learning were interviewed, and the data were analyzed using qualitative content analysis. According to the teachers, open communication was the foundation of teamwork and that ensures a positive work environment and a better learning experience for the children. Supporting factors included shared values and a supportive environment created by the organization. Hindering factors were related to teachers' attitudes, a lack of communication, and operational restrictions.

Keywords: project-based learning, kindergarten teachers, collaboration between teachers, role of collaboration, supporting factors, hindering factors

Sisukord

Kokkuvõte	2
Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade	4
1.1 Projektöppe olemus.....	4
1.2 Projektöppe kujunemine alushariduses ja Eesti kontekstis	5
1.3 Õpetajate koostöö roll projektöppe rakendamisel lasteaias	6
1.4 Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid projektöppe raames	7
2. Metoodika	10
2.1 Valim.....	10
2.2 Andmekogumine	10
2.3 Andmeanalüüs	11
3. Tulemused.....	12
3.1 Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektöppe rakendamisel lasteaias?.....	12
3.2 Millised tegurid õpetajate arvates soodustavad omavahelist koostööd projektöppe rakendamisel lasteaias?.....	13
3.3 Millised tegurid õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd projektöppe rakendamisel lasteaias?.....	15
Arutelu.....	17
Tänuõnad.....	21
Autorsuse kinnitus.....	21
Kasutatud kirjandus.....	23
Lisa 1. Uuringus osalenud õpetajate taustaandmed	
Lisa 2. Intervjuukava	
Lisa 3. Kategooriate ja koodide moodustumise näide	

Sissejuhatus

Projektõpe on kaasaegne õppemeetod, mis on leidnud üha enam rakendust erinevatel haridustasanditel, sealhulgas ka alushariduses. Tegemist on uurimistegevusele tugineva õppemeetodiga, mis võimaldab lastel omandada teadmisi tähenduslike tegevuste ja eesmärgipäraste lahenduste loomise kaudu (Vicy *et al.*, 2024). See lähtub laste huvidest ja küsimustest uurimisprotsessis ning aitab kujundada oskusi, mida peetakse oluliseks tänapäeva õpikäsituses, nagu näiteks kriitiline mõtlemine ja koostöövõimekus (Aizenberg & Zadok, 2025). Alushariduses on projektõppe eripäraks see, et õppimine toimub mängulisel ja uurimispõhisel viisil, kus õpetaja roll on suunata ja toetada laste algatusi. Õpetajalt eeldab see professionaalset pädevust ja valmisolekut kavandada õppeprotsessi paindlikult, arvestades laste erinevaid vajadusi ja huve (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Projektõppe rakendamisel on oluline roll õpetajate omavahelisel koostööl. Lasteaias kujunevad projektid enamasti koostöö tulemusena, kus õpetajad jagavad vastutust projektide kavandamisel, läbiviimisel ja hindamisel.

Projektõppe käigus võib esile kerkida erinevaid takistusi. Näiteks võivad õpetajatel olla erinevad arusaamad projektõppest ning seetõttu ei pruugi nende omavaheline suhtlus hästi sujuda. Samuti võib takistavaks teguriks osutuda juhtkonna ebapiisav tugi või ebaselged rollijaotused rühmaõpetajate vahel, mistõttu võib osapoolte koostöö jääda pinnapealseks. Käesolev uuring on vajalik, et mõista õpetajate koostöö rolli tähtsust, mis mõjutab laste projektõppe kogemust. Erinevad tegurid võivad vähendada projektõppe tõhusust, kuna õpetajate koostöö kvaliteet mõjutab otseselt projekti kulgu (Aizenberg & Zadok, 2025). Autoritele teadaolevalt ei ole varasemalt Tartu Ülikoolis uuritud õpetajate omavahelist koostööd lasteaia projektõppe kontekstis. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Projektõppe olemus

Projektõpet (ingl *project-based learning*) nimetatakse erinevates allikates (nt Aizenberg & Zadok, 2025; Vahtla, 2024; Vicy *et al.*, 2024) nii õppemeetodiks, õppeviisiks kui ka õppevormiks. Oma töös käsitleme seda kui õppemeetodit. Tegemist on uurimistegevusele tugineva õppemeetodiga, mis võimaldab lastel omandada teadmisi tähenduslike tegevuste ja

eesmärgipäraste lahenduste loomise kaudu (Vicy *et al.*, 2024). See keskendub probleemide lahendamisele, ühendab mitmeid teadmiste valdkondi, rõhutades õppimisprotsessi olulisust. Projektöppes on oluline õppija aktiivne roll, sest teadmised kujunevad tegutsemise, koostöö ja probleemi lahendamise oskuse kaudu.

Kaasaegsele haridusele peetakse projektöpet sobivaks meetodiks, kuna see toetab 21. sajandil oluliste pädevuste kujunemist. Seoses sellega, et maailm on muutunud, peavad ka haridusasutused kohanduma kaasaegsete nõudmiste ja ühiskonnaga, et õppijaid eluks ette valmistada. Projektöpe arendab oskusi nagu koostöö, kriitiline mõtlemine ja aktiivne suhtlemine ning osalemine õppeprotsessis (Severin *et al.*, 2014). Viimastel aastatel on see õppemeetod leidnud laialdast rakendust erinevates hariduskeskkondades üle maailma, sealhulgas alushariduses, kus projektöpe toetab laste loovust, sotsiaalsete ja koostööoskuste arengut praktiliste tegevuste kaudu (Aizenberg & Zadok, 2025).

Juba enam kui 100 aastat tagasi on projektöpet kui õppemeetodit mainitud John Dewey (1859-1952) poolt, kes tõi välja õpilase enda poolt juhitud õppimise olulisuse (Severin *et al.*, 2014). Dewey käsitles õppimist kui protsessi, kus teadmisi ei anta pelgalt edasi, vaid need kujunevad kogemuste tähendusliku töötlemise kaudu (Clark, 2015). Tema ideedele toetudes on projektöpet edasi arendanud Katz ja Chard (Helm & Katz, 2016), kelle käsitluses võimaldab projektöpe lapse arengut ja uurimist toetada. Nad rõhutavad, et projektöppe kaudu saavad lapsed uurida neile huvipakkuvaid teemasid, arendada keelelist ja sotsiaalset pädevust ning kujundada tähenduslikke seoseid ümbritseva maailmaga.

1.2 Projektöppe kujunemine alushariduses ja Eesti kontekstis

Alushariduses käsitletakse projekti kui uurimisprotsessi, mille käigus lapsed tegelevad neile huvipakkuva teemaga, töötades kas väikestes rühmades või kogu rühmaga. Uurimisteema võib kujuneda laste ja õpetajate ühise huvi põhjal ning projekti tulemusena jõutakse uute teadmiste ja arusaamadeni, mida sageli väljendatakse loovalt kujundatud lõpptulemuse kaudu (Helm & Katz, 2016). Projektöppe eripäraks alushariduses on see, et õppimine toimub mängulisel, lapsekesksel ja uurimispõhisel viisil, kus õpetaja roll on suunata, toetada ja jälgida laste ideid ning arenguprotsessi (Laanpere & Pata, *s.a.*).

Eestis on lapsekeskse ja aktiivöppe põhimõtete edendajaks peetud Johannes Käisi (1885–1950), kelle töökooliidee loob tugevaid seoseid tänapäevase projektöppega, rõhutades õppimist

läbi tegevuse, uurimise ja probleemide lahendamise (Trasberg, 2019). Alushariduse riiklik õppekavas (2025) on mitmed põhimõtted, mida saab seostada Johannes Käisi pedagoogikaga, näiteks lapse aktiivne osalus, iseseisvus ja integreeritud õppesisu. Käis tõi olulise pöörde Eesti algharidusse, olles möödunud sajandi üks silmapaistvamaid kooliuuendajaid, kelle eesmärk oli kujundada terviklikku isiksust üldõpetuse kaudu (Trasberg, 2019). Need põhimõtted toetavad projektöppe keskseid ideid: lapsekesksust, tähenduslikku õppimist ning kogemuspõhist uurimistegevust.

Õpetaja on see, kes loob projektöppe rakendamiseks keskkonna, kuid projekti sisu planeerimises ja uute teadmiste omandamises osalevad nii lapsed kui õpetaja üheskoos (Laanpere & Pata, *s.a.*). Seetõttu on õpetaja rolliks kuulata ja märgata laste omavahelisi arutelusid erinevates tegevustes ning usaldada laste valikuid projektide algatamisel (Severin *et al.*, 2014). See õppemeetod toetab mitte üksnes teadmiste omandamist, vaid ka väärtushinnangute kujunemist, kuna see tugineb igapäevaeluga seotud kogemustele ning lähtub laste uurimisküsimustest (Aizenberg & Zadok, 2025). Samuti aitab see arendada kriitilist mõtlemist, pakkudes võimalusi laste iseseisvuse, loovuse ja analüüsiioskuse arendamiseks (Vicy *et al.*, 2024). Oluline osa on õppeprotsessi hindamisel, mis toimub nii tegevuse käigus kui ka selle lõpus, hõlmates õpetaja tagasisidet, lapse enesehinnangut ja ühisarutelu (Aizenberg & Zadok, 2025).

Kuigi projektöppe sobib hästi kooliealistele lastele, on see tänapäeval edukalt rakendatav ka alushariduses (Helm & Katz, 2016). Nagu eelnevalt mainitud, saavad projektid sageli alguse laste huvidest, mis tähendab seda, et lapsed on kaasatud õppetegevuste planeerimisse. See omakorda õpetab lastele koostöist õppimist.

1.3 Õpetajate koostöö roll projektöppe rakendamisel lasteaias

Koostöö on osapoolte koordineeritud jõupingutus ühise eesmärgi saavutamiseks (Alviste, 2022). See loob lisaväärtuse, võimaldades saavutada eesmärke, mis oleksid iseseisvalt raskesti saavutatavad, kuna kombineeritakse erinevaid oskusi ja ressursse (Koostöine töökeskkond, 2023). Õpetajate koostööl on koolieelses lasteasutuses keskne roll, kuna laste arengu, heaolu ja turvalisuse toetamine eeldab mitme osapoole ühist tegutsemist (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Alushariduse riiklik õppekava (2025) rõhutab, et lapse arengu toetamine toimub koostöös kogu lasteasutuse personali ja vanematega, eeldades juhtkonna teadlikku rolli õppe- ja

kasvatustegevuse korraldamisel. Lasteaia meeskond koosneb tavaliselt rühma-, liikumis- ja muusikaõpetajast, assistentidest (ehk abiõpetajatest), juhtkonnast ning vajadusel spetsialistidest, nagu logopeed või eripedagoog (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Koostöövajadust on rõhutatud ka haridusstrateegilistes dokumentides. Näiteks Eesti elukestva õppe strateegia (2020) toob esile, et haridussüsteemi tõhusus sõltub koostööst kõikide osapoolte vahel (Eesti Haridusfoorum, 2020). Haridusvaldkonna arengukavas 2021–2035 rõhutatakse õpetajate vahelise koostöö süvendamist ja professionaalse arengu toetamist just koostöise õppimise kaudu (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Samuti on koostööd nimetatud lasteasutuste arengukavades (nt Tallinna Lepistiku Lasteaed ja Tapa lasteaed Pisipõnn) kui üht organisatsiooni põhiväärtust, mis tugevdab nii meeskonnasisest toimimist kui ka suhtlust lapsevanematega.

Projektõppe rakendamine eeldab õpetajate tihedat koostööd ja koordineeritud meeskonnatööd kogu õppeprotsessi vältel alates projekti kavandamisest kuni läbiviimise ja hindamiseni (Helm & Katz, 2016). Tõhus projektõppe lasteaias põhineb õpetajate vahelisel koostööl, mis võimaldab ühiste eesmärkide seadmise kaudu toetada laste arengut, loovust ja uurimishuvi (Aizenberg & Zadok, 2025; Helm & Katz, 2016). Selle eelduseks on õpetajate võime kohandada õppeprotsessi vastavalt laste erinevatele vajadustele, arvestades nende individuaalseid eripärasid. Kaasava hariduse kontekstis on õpetuse kohandamine ja individuaalne lähenemine olulised õppija toetamise tegurid (Lindner & Schwab, 2020). Meeskonnatöö ei tähenda ainult tööülesannete jagamist, vaid aktiivset ja usalduslikku suhtlust, mis soodustab ühist õppimist ja laste arengu sügavamalt mõtestamist (Clark, 2015).

Tõhusa koostöö eelduseks on selgelt määratletud rollid ja vastutusvaldkonnad, samuti läbipaistev ja toetav suhtlus (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Õpetaja kutsestandard toob välja, et koostöö- ja suhtlemisoskus on õpetajatööks vajalikud oskused, kuna õpetaja tegutseb meeskonnaliikmena (Kutsestandardid: õpetaja, tase 6, 2025). Ühiste kavade loomine, kogemuste vahetamine ning vastutuse jagamine kujundavad õppimist toetava keskkonna, kus projektõppe on loomulik osa koostööpõhisest pedagoogilisest lähenemisest (Clark, 2015). Pidev koostöö erinevate osapoolte vahel loob lastele turvalise ja järjepideva õpikeskkonna.

1.4 Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid projektõppe raames

Projektõppe rakendamine lasteaias ning õpetajate vaheline koostöö selle raames sõltub mitmest tegurist, mis võivad protsessi soodustada või takistada. Soodustavateks teguriteks on õpetajate

professionaalne pädevus ja omavaheline suhtlus. Õpetaja professionaalne pädevus hõlmab ametialaste oskuste ja teadmiste arengut, mida omakorda mõjutavad erinevad tegurid, mis on seotud õpetaja enda, tema tausta, isikliku elu, kooli ning kolleegidega (Taimalu, *s.a.*). Õpetajate omavaheline koostöö on projektöppe rakendamisel määrava tähtsusega, sest ühiselt kavandatud projektid loovad head tingimused laste arengut toetava õpikogemuse jaoks (Helm & Katz, 2016). Projektöppe üheks keskseks tunnuseks peetakse kommunikatsiooni, mis on õppeprotsessis oluline komponent (Stojanovič *et al.*, 2023). Lisaks eeltoodule on soodustavaks teguriks ka juhtkonna toetus. Aizenbergi ja Zadoki (2025) uuring toob esile, et õpetaja algatusvõime ja juhtkonna tugi mängivad olulist rolli projektöppe protsessis. Samuti on leitud, et projektöppe toetab õpetajate omavaheliste suhete kujunemist kolleegide ja teiste osapoolte vahel ning rõhutab kvaliteetse suhtluse olulisust õppeprotsessis (Stojanovič *et al.*, 2023).

Kaasav ja uurimispõhine õpikeskkond aitab tugevdada laste osalust ning toetab lapsekeskset õppimist (Vicy *et al.*, 2024). Projektöppe käigus õpivad lapsed koos ja üksteiselt koostööd tehes, oma huvidest ja ideedest lähtuvalt (Aksela & Haatainen, 2019). Õppimine toimub koostöös nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega, kus suhtlus ja ühine tegutsemine on õppimise loomulik osa (Stojanovič *et al.*, 2023). Hainsalu (2022) ja Tambergi (2021) uuringud näitasid, et koosõppimine on õpetajate arvates projektöppe kõige suuremaks eeliseks, mis näitab, et õppemeetod on lapsi motiveeriv. Lapsed on innustunud õppima, kaasates ka neid, kes algul on tagasihoidlikumad (Tamberg, 2021). Õppeprotsess projektöppes saab toimida ainult siis, kui õpetaja usaldab laste algatusvõimet ning võimaldab neil olla aktiivsed uurijad.

Takistavateks teguriteks projektöppe rakendamisel on Stojanovič jt (2023) esile toonud õpetajate ebapiisavaid teadmisi, materjalide puudust ning vähest toetust lapsevanematelt ja kogukonnalt. Lisaks on takistuseks ajapuudus, eriti planeerimise ja refleksiooni etappides ning õpetajate erinevad arusaamad projektöppe sisust ja eesmärkidest (Aksela & Haatainen, 2019). Kui töökeskkonnas puudub kindlustunne ja koostöövalmidus, eelistatakse sageli traditsioonilisi õpetamisviise projektöppe asemel (Aizenberg & Zadok, 2025). Vahtla (2024) uuringust selgub, et õpetajad tunnevad lisaks rahaliste vahendite vähesusele, puudust ka aja- ja ruumiresursi järele. Projektöppe eeldab õpetajate ühist arusaama ja jagatud vastutust, mis on koostöök vajalik. Kui selline koostöö puudub või on pinnapealne, jääb protsess formaalseks ega saavuta soovitud mõju lapse arengule (Lindner & Schwab, 2020).

Selleks, et projektõpe oleks tulemuslik, on vaja selget visiooni, õpetajate vahelist koostööd ja juhtkonna tuge (Helm & Katz, 2016). Reflekteeriv lähenemine ning valmisolek arendada end professionaalselt aitab õpetajatel kohandada projektõpet vastavalt laste vajadustele ja kontekstile (Kutsestandardid: õpetaja, tase 6, 2025). Oluline on siinkohal õpetaja enda tahe ja võime muuta oma mõttemaailma ning arusaamist nüüdisaegsest õpikäsitusest (Aksela & Haatainen, 2019; Tamberg, 2021). Samuti on leitud, et projektõppe edukus sõltub ressursidest ning õpetajate valmisolekust neid kasutada (Stojanovič *et al.*, 2023). Läbimõeldud planeerimine, koostöö ning ressursside teadlik kasutamine loovad aluse kvaliteetsele ja koostõisele projektõppele lasteaias (Aizenberg & Zadok, 2025). Kõik need tegevused loovad eeldused projektõppe kvaliteetseks ja jätkusuutlikuks rakendamiseks lasteaias.

Varasemalt on projektõpet lasteaia kontekstis Tartu Ülikoolis uuritud mitmel korral. Almere ja Tammaru (2018) lõid õpiobjekti, mis andis ülevaate projektõppe rakendamise võimalustest koolieelses lasteasutuses. Hainsalu (2022) uuris lasteaiaõpetajate hoiakuid projektõppe rakendamise suhtes Tartu koolieelses lasteasutuses, tuues esile õpetajate teadmised ja suhtumise projektõppesse. Vahtla (2024) keskendus lasteaiaõpetajate arusaamadele ja kogemustele seoses projektõppega ning nende valmisolekule seda rakendada. Lauri ja Pedak (2025) uurisid projektõppe dokumenteerimist õpetajate kogemuste ja arvamuste põhjal, rõhutades dokumenteerimise olulisust ja praktilisi väljakutseid. Eelnevad uuringud ei ole autoritele teadaolevalt käsitlenud õpetajate omavahelist koostööd, mistõttu puudub ülevaade õpetajate rollist ja õpetajate omavahelist koostööd mõjutavatest teguritest projektõppe raames, mis on käesoleva töö fookuseks. Teema uurimine on oluline, et märgata õpetajate omavahelise koostöö puudumisest tingitud tööga rahulolematust ning läbipõlemist.

Töö eesmärk on välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias. Selle eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektõppe rakendamisel lasteaias?
2. Millised tegurid õpetajate arvates soodustavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?
3. Millised tegurid õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?

2. Metoodika

2.1 Valim

Uuringus kasutasime ettekavatsetud valimit. See võimaldab kindlate kriteeriumite alusel määratleda, keda valimisse kaasata, lähtudes uuringu eesmärgist (Beilmann *et al.*, 2025).

Õpetajate valikul oli ainsaks kriteeriumiks projektõppe rakendamine oma igapäevases töös lasteaias. Intervjueeritavate leidmiseks kasutasime kaasüliõpilaste abi, kes töötavad projektõpet rakendavas lasteaias ning palusime uurida, kes nende kolleegidest on nõus intervjuud andma.

Uuringus osales 12 õpetajat, kes töötavad neljas erinevas lasteaias. Valimisse kuulunud õpetajad olid erineva töö- ning projektõppe rakendamise kogemusega, mis andis võimaluse koguda erinevaid arvamusi. Õpetajate keskmine tööstaaž oli 9,6 aastat, projektõppe rakendamine jäi vahemikku 1,5 – 8 aastat. Uuringus osalemine oli vabatahtlik. Õpetajate taustaandmed on esitatud lisa 1.

2.2 Andmekogumine

Andmeid kogusime poolstruktureeritud intervjuu abil, mis võimaldab saada põhjaliku ülevaate õpetajate arvamustest. Poolstruktureeritud intervjuu eelis seisneb selle paindlikkuses: uurija saab muuta küsimuste järjekorda ning esitada vajadusel täpsustavaid lisaküsimusi, et koguda põhjalikumalt teavet uuritava kogemuste ja arvamuste kohta (Lepik *et al.*, 2025). Intervjuukava (vt lisa 2) koostamisel võtsime aluseks töö eesmärgi ning uurimisküsimused. Intervjuu küsimused jagasime vastavalt uurimisküsimustele plokkideks. Kava koosneb 27 küsimusest ning sisaldab sissejuhatavat, põhi- ja intervjuud lõpetavat osa.

Intervjuu alguses tutvustasime bakalaureusetöö autoreid ning uurimistöö teemat, informeerisime intervjueeritavat tema õigustest ja konfidentsiaalsuse tagamisest ning küsisime luba intervjuu salvestamiseks. Intervjuude läbiviimisel võtsime aluseks ja järgisime Tartu Ülikooli Hea teadustava nõudeid, tagades osalejatele konfidentsiaalsuse ning tõlgendades kogutud andmeid objektiivselt (Tartu Ülikooli ..., 2023). Sissejuhatavas osas küsisime õpetajatelt, mis neile nende töö juures rõõmu valmistab, milline on nende tööstaaž ja kui kaua on nad rakendanud projektõpet oma töös. Põhiosa küsimused olid suunatud arvamuste teada saamiseks, mis puudutavad õpetajate omavahelise koostöö rolli ning koostööd soodustavaid ja takistavaid tegureid projektõppe rakendamisel. Intervjuu lõpetavas osas andsime intervjueeritavale võimaluse lisada käsitletud teema kohta omalt poolt midagi sellist, mida me ei

küsinud, kuid mida intervjueritav oleks soovinud veel lisada. Intervjuu lõppedes tänasime osalejaid nende aja ja panuse eest uurimistöö valmimisse. Intervjuu küsimused olid avatud, mis andis õpetajatele võimaluse oma arvamusi ja seisukohti vabalt avaldada.

Uuringus osalemise kutses tutvustasime uuringu teemat ning eesmärki. Õpetajatega, kes nõustusid meile intervjuud andma, võtsime veebruaris 2026 isiklikult ühendust telefoni teel ning leppisime kokku aja intervjuu läbiviimiseks. Küsimuste sobivuse kontrollimiseks ja intervjuu läbiviimise harjutamiseks viisime 12. veebruaril 2026 läbi prooviintervjuu. Prooviintervjuul osales meie kriteeriumitele vastav õpetaja ning saadud andmed kuuluvad analüüsitava hulka.

Veebruaris 2026 viisime läbi põhiintervjuud, millest neli toimusid Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi vaatlusruumis ja ülejäänud Zoomi teel privaatses videokõnes. Enne intervjuu läbiviimist tutvustasime iseennast, uuringu teemat ning eesmärki. Osalejatele kinnitasime, et nende isikuandmed jäävad töös konfidentsiaalseks, uurimises osalemine on vabatahtlik ning sellest on võimalik loobuda igal ajal. Intervjueritavaid teavitasi sellest, et kogutud andmeid kasutame ainult uurimistöö eesmärgil, hoiame neid arvutis, parooliga kaitstud failides ning kõik kogutud andmed kustutame peale bakalaureusetöö kaitsmist.

Kokku viisime läbi 12 intervjuud, mille hulka kuulub ka prooviintervjuu. Andmeküllastus saavutati peale kaheksandat intervjuud. Andmeküllastust käsitletakse kvalitatiivses uurimistöös kui hetke, mil uued andmed ei anna enam täiendavat informatsiooni ega uusi teadmisi uuritava teema kohta (Guest *et al.*, 2020). Järgnevate intervjuudega uut infot ei lisandunud, samas võimaldas täiendavate intervjuude läbiviimine kinnitada tulemuste korduvust ja suurendada uuringu usaldusväärsust.

Kõikide intervjuude ajal olime mõlemad kohal, aga kumbki meist viis põhiintervjuerijana läbi kuus intervjuud. Intervjueritavate nõusolekul salvestasime kõik intervjuud helifailidena, et hiljem intervjuud transkribeerida ning põhjalikumalt analüüsida. Intervjuude kestus jäi ajavahemikku 30 kuni 50 minutit, keskmine intervjuu pikkus oli 33 minutit.

2.3 Andmeanalüüs

Intervjuude helisalvestised laadisime üles veebikeskkonda tekstiks.ee (Olev & Alumäe, 2024), mis aitas salvestatud intervjuud väiksema ajakuluga tekstiks töödelda. Pärast automaatset transkribeerimist salvestasime need Microsoft Wordi dokumentidena arvutisse, kuulasime

helifailid uuesti üle ning tegime käsitsi transkriptsioonides parandusi, et tagada küsija ning vastaja teksti täpsus. Transkriptsioonid salvestasime kummagi arvutisse, teksti vormistamisel kasutasime kirjatüüpi Times New Roman, kirjasuurust 12 p, reavahet 1,5 ning read joendasime vasaku serva järgi. Ühe transkriptsiooni keskmine pikkus oli 6,5 lehekülge ning transkriptsioonide kogumaht 79 lehekülge. Konfidentsiaalsuse tagamiseks asendasime õpetajate nimed pseudonüümidega.

Andmeid analüüsisime kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi põhimõtetel. Tegemist on andmetest lähtuva analüüsiga, kus koodid, kategooriad ning nende nimetused kujunevad välja analüüsitava andmete põhjal (Kalmus *et al.*, 2015). Selleks laadisime transkribeeritud teksti veebikeskkonda QCAMap (Fenzl & Mayring, 2017) ning alustasime materjali kodeerimist. Kodeerimise käigus eraldasime tekstist tähenduslikud laused või üksused, millele andsime koodid. Sarnaste koodide alusel moodustasime kategooriad, mis võimaldas süstematiseerida uurimismaterjali ning tuua esile peamised vastused uurimisküsimustele. Analüüsi ühtsuse ja usaldusväarsuse tagamiseks kasutasime andmete analüüsimisel kaaskodeerimist, mille tulemusel ühtlustasime üksteise leitud koodid.

Kodeerimise tulemusel tekkis 19 koodi, mille jagasime seitsmesse kategooriasse. Esimese uurimisküsimuse alla tekkis üks kategooria, teise uurimisküsimuse alla kolm kategooriat ja kolmanda uurimisküsimuse alla kolm kategooriat. Väljavõtte andmeanalüüsist on esitatud lisas 3.

3. Tulemused

Läbiviidud uuringu eesmärk oli välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias.

Tulemused on esitatud järgnevates alapeatükkides uurimisküsimuste ja kategooriate kaupa ning tulemuste ilmestamiseks on lisatud väiksemas kirjas tsitaadid. Tsitaatidele viitamisel on kasutatud pseudonüüme, mitteoluline info on tähistatud tähisega (...) ja alakategooriad on tekstis märgitud rasvaselt.

3.1 Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektõppe rakendamisel lasteaias?

Esimese uurimisküsimuse alla moodustus üks kategooria – *koostöö roll projektõppe läbiviimisel*.

Õpetajate sõnul on kõige olulisem **omavaheline suhtlus kui tegutsemise alus**, kus kõik osapooled on kaasatud kõikidesse tegevustesse. Suhtlemise kõige olulisem osa on arutelud

meeskonnaliikmetega, et kõik osapooled saaksid projektist ühtmoodi aru ning liiguksid ühiste eesmärkide suunas.

Projektõppe rakendamine annab õpetajate sõnul paremaid tulemusi kui rühma liikmetel on **meeskondlik ühtsus**. See tähendab, et õpetajad on võrdsed partnerid, nad panustavad ühiselt, täiendavad ja toetavad üksteist. Õpetajate arvates on kõikidel rühma liikmetel ühine vastutus projektõppe läbiviimisel, nt dokumenteerimisel või laste tööde väljapanekul, kus kõik saavad võrdselt panustada.

Ühine tegutsemine projektõppe õnnestumiseks tagab lastele parema õpikogemuse. Õpetajad leidsid, et projektõppe õnnestumiseks peab meeskonnaliikmetel endil olema huvi ja soov projektõpet rakendada. Laste huvist lähtudes vahetatakse üksteisega mõtteid ning tegevusi viiakse läbi põnevalt, mis soodustab laste teadmiste kinnistumist. Kõik meeskonnaliikmed on kursis üksteise tegevustega, et kui keegi on õppetööst eemal, ei jää planeeritud tegevused tegemata.

Näiteks üks selline asi, kui ma olen vahepeal töölt eemal, siis ma näen, et meie kokkulepitud asjad ja tehtud plaanid töötavad ka siis kui mind ei ole. Me saame ka nii teha koostööd. Aga me saame ikkagi suheldes kõik asjad jooksmas hoida. Ja just see, et nemad võtavad ka seda initsiatiivi ja panustavad ja märkavad järjest uusi asju, mis sellesse projekti siis saaks sisse tuua. (Pille)

Kui õpetajate koostöö sujub, on projektõppes tegevuste ülesehitus sujuvam ja loogilisem, tänu sellele saavad lapsed õpitavast terviklikuma pildi.

3.2 Millised tegurid õpetajate arvates soodustavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?

Teise uurimisküsimuse alla moodustus kolm kategooriat – kommunikatsioon, väärtused ja organisatsioon.

Kommunikatsioon. Analüüsi käigus selgus, et õpetajate jaoks on **omavaheline suhtlus** oluline tegur. Nad kirjeldasid suhtlemist järgnevalt: “suhtlemine on see alustala” (Laara), “suhtlus on võtmesõna” (Mari), “avatud suhtlus on kõige olulisem” (Matilda) ning “väga suur rõhk on suhtlemisel” (Eva). Kairi arvas: “Hea suhtlemine, see ei ole mitte ainult rääkimine, vaid ka kuulamine”, mis aitab kaasa ühiste otsuste tegemisel ja ühtse suuna hoidmisel. Lisaks peeti omavahelise suhtluse puhul oluliseks refleksiooni, kus õpetajad analüüsisid ühiselt oma tegevusi ning arutavad, mis õnnestus ja mida võiks edaspidi teisiti teha.

Intervjuudest oli näha, et **projektõppe planeerimine** on tihedalt seotud omavahelise suhtluse, arutelu ja mõtete vahetamisega. Esile tuli ka see, et planeerimine on pidev protsess, mis hõlmab regulaarset suhtlust ja arutelusid laste puhkeajal, samuti toimuvad pikemad arutelud, mis on juba eelnevalt planeeritud:

Kord kuus võtame ühe päeva, meil on tavaliselt see kuu viimane reede, kus me istume maha kogu rühma meeskonnaga, teise õpetaja ja abiga ning räägime, kuidas läinud on. Kas minna edasi samamoodi või mida järgmisena ette võtta (...). (Kati)

Õpetajad rõhutasid, et projektõppes ei toimu planeerimine individuaalselt, kõik teemad ja tegevused arutatakse läbi ning kujundatakse üheskoos, kogu meeskonnaga.

Väärtused. Õpetajate sõnul tulid esile **isikuomadused**, mis mängivad suurt rolli projektõppe rakendamisel ning on seotud koostöö toimimisega. Sageli mainiti isikuomadustest avatud meelt ja paindlikkust, mis näitab, et õpetajad on valmis kuulama teiste ideid, arvestama nendega ning vajadusel muutma oma seisukohti. Nagu mainis Kairi: „(...) ei saa ainult enda mõtteid läbi suruda, vaid olla ikkagi paindlik“. Õpetajad nimetasid ka teisi isikuomadusi: julge, kannatlik, sõbralik, vastutulelik, abivalmis, uudishimulik, tolerantne, huumorimeelega, aus, elurõõmus ja usaldusväärne.

Selleks, et projektõppe rakendamine oleks edukas, peavad õpetajatel olema **ühised arusaamad**. Neil on ühine väärtusruum, ühised eesmärgid ning nad on võrdsed partnerid projektõppe rakendamisel lasteaias.

Esimene asi on kindlasti see, et meeskonnas me ei võistle üksteisega. Me oleme tõesti nagu üks üksus ja seal ei ole kuidagi niisugust ära panemist või et ma pean olema teistest parem. (Mari)

Meeskonnaliikmetel on valmisolek üksteist kuulata ja mõista ning arvestada ka erinevate vaatenurkadega. Õpetajate jaoks oli oluline astuda ühte sammu ja püsida ühel lainel.

Projektõppe rakendamisel on väga tähtis ka õpetaja enda **aktiivsus**. Juta arvates peavad meeskonnaliikmed olema hakkajad ja soovima töötada sellises keskkonnas. Aktiivsust näitab ka see, kui kõik meeskonnaliikmed panustavad projektõppesse oma mõtete ja kohalolekuga.

Organisatsioon. Õpetajate jaoks oli **juhtkonna toetus** puhul oluline see, et neile antakse “vabad käed” projektõppe läbiviimiseks, mis näitab õpetajate arvates usaldust nende vastu. Juhtkond julgustab, mõtleb kaasa, annab omapoolseid ideid ning aitab materjalide otsimisel.

Kolleegide toetus mängib samuti olulist rolli õpetajate jaoks nende igapäevases töös. Kolleegid jagavad omavahel nii materjale kui ka ideid. Samuti jagatakse koosviibimistel oma õnnestunud projekte, mis innustab õpetajaid olema loovamad projektõppe rakendamisel.

Kairi arvates võiksid kolleegid üksteisel rühmades küla ja vaadata, kuidas tegutsetakse. See annab mõtteid juurde, avardab silmaringi ja paneb rohkem tegutsema.

Kõik intervjueritavad tõid **töökorraldusega** seoses olulise punktina välja kattuva tööaja. Tänu sellele on neil võimalus omavahel arutleda, planeerida ning tegevusi koos läbi viia.

Kui õpetajatel on aega omavaheliseks maha istumiseks, nii et nad saavad rahulikult rääkida, võib-olla mingid asjad kirja panna, siis ma arvan, et kattuv tööaeg on väga oluline. Kui maksimumarv täiskasvanuid on rühmas tööl, siis on palju lihtsam teha erinevaid tegevusi. (Ingrid)

Kattuv tööaeg annab õpetajatele võimaluse võrdselt panustada ning väldib olukorda, kus üks õpetaja lõpetab tööpäeva ja teine võtab üle, omamata ülevaadet toimunust.

3.3 Millised tegurid õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?

Kolmanda uurimisküsimuse alla moodustus kolm kategooriat – isikuomadused ja hoiakud, kommunikatsiooni puudumine ning organisatsiooni töökorraldus ja keskkonna loomine.

Isikuomadused ja hoiakud. Kõige rohkem tõid õpetajad esile tööstaaži erinevust, kus üks õpetaja on alles alustav ning teine õpetaja on töötanud juba umbes 20 aastat. Staažikad õpetajad ei ole tihtilugu **uuendustele avatud**. Matilda sõnul takistab omavahelist koostööd järgnev: “Ei ole nõus tegema seda sellepärast, et koguaeg on tehtud ühtemoodi asju.” Osad intervjueritavad tõid esile, et nende vanemaealised kolleegid on sageli kinni oma mõttemaailmas ja vanades töövõtetes, eelistades nädalaplaani ning harjumuspäraselt töövihikute täitmist. Selline lähenemine on projektõppega vastuolus ning ei toeta selle rakendamist.

Teise olulise punktina tõid õpetajad esile **üksteisega mitteamvestamise**, kus üks osapool tegutseb liiga iseseisvalt. Eva tõi järgneva näite: “Kui ikka õpetajal on oma visioon, kuidas projekti läbi viia ning ta ei taha arvestada teiste osapooltega”. Õpetajate arvates võib see olla põhjustatud sellest, et üks osapool ei suhtle teistega või ei usalda oma meeskonnaliikmeid. Intervjueritavate sõnul põhjustab väga suur kontrolli vajadus või soov olla juht meeskonnas pingeid, mille tulemusel takerdub õpetajate omavaheline koostöö. Karini sõnul võiks ta ise samuti olla julgem oma arvamusi avaldama, et mitte jääda teise õpetaja varju.

Kui rühmas kehtib ühe õpetaja süsteem, mille tulemusel langeb vastutus liigselt ühele osapooltele, tekib **ebavõrdne panustamine**. Intervjueritavad, kes töötavad juhtivõpetajatena, tunnetasid, et neil lasub suurem koormus kogu projektõppe protsessi jooksul – projekti algatamisel, õppekavaga sidumisel ja eesmärgistamisel, dokumenteerimisel ning analüüsimisel.

Kommunikatsiooni puudumine. Õpetajate omavaheline halb läbisaamine takistab **omavahelist suhtlust**, kus osapooled ei selgita piisavalt oma mõtteid lahti. Nii tekib möödarääkimisi ning õpetajad ei ole kursis üksteise tegemistega. Õpetajate sõnul muutub töökeskkond seetõttu pingeliseks ja negatiivseks. Lisaks tõid õpetajad esile keelebarjääri, kui üks rühma meeskonnaliige ei valda piisavalt eesti keelt ning oluline info jääb edastamata.

Konflikte omavahelises suhtluses tekitavad ka õpetajate **erinevad arusaamad projektõppest**. Näiteks ei suuda üks osapool otsustada tegevuste planeerimisel ning hüpleb ühelt teemalt teisele või nagu Kati ütles: “Kui kolm inimest on meeskonnas ja üks neist on selline, et iga asja peale läheb nina kõveraks, siis ei õnnestu midagi”. Samuti tekivad probleemid siis, kui õpetajatel on erinevad ideed projektõppe läbiviimiseks ning nad ei jõua seetõttu omavahel kompromissile.

Organisatsiooniline töökorraldus ja keskkond. Kõikide intervjueeritavate sõnul oli oluliseks takistavaks teguriks **ajaline piirang**. Planeeritud tegevused võivad võtta rohkem aega või lähevad hoogsalt käima, kuid need tuleb katkestada päevakava tõttu (nt muusika, liikumine). Ajaline piirang puudutab ka mittekattuvat tööaega, kui üks õpetaja lõpetab oma tööpäeva, teine alles alustab ja olulised teemad jäävad lahendamata või arutamata.

Ressursside puudumisel tõid intervjueeritavad esile napid teadmised ja kogemused projektõppest, seda eriti väiksema projektõppe rakendamise kogemusega õpetajatel. Need õpetajad tundsid vajadust koolituste järele, kuidas projektõppe struktuur üles ehitada.

Ega me väga palju tegelikult ei tea, kuidas päriselt need projektõppe etapid on, ettevalmistus ja eesmärkide seadmine, igaüks teeb nii, nagu aru saab. (Kairi)

Ruumikitsikus ja vahendite puudus mängis õpetajate sõnul samuti olulist rolli projektõppe läbiviimisel.

Juhtkonnapoolseteks takistavateks teguriteks olid **vastakad signaalid**. On juhtkondi, kes soosivad projektõpet, aga samas nõuavad puhast rühmaruumi, kus seintel ei tohi olla laste töid. Samuti esineb olukordi, kus ametlikult projektõpet praktiseerivas lasteaias nõuab juhtkond õpetajatelt tegevuskonspektide kirjutamist ja kuuplaani tegemist.

(...) projektõppega paratamatult on see, et seinad on igasuguseid asju täis, pilte, tekste, infot õppekäikude kohta, aga direktorile ei sobinud selline kaos, tema soovis näha puhast seina. (Juta)

Sellised olukorrad võivad tekkida juhul kui juhtkond ei ole läbi mõelnud projektõppe konteksti või ei usalda oma töötajaid.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias. Uuringus osales 12 lasteaiaõpetajat neljast erinevast Eesti lasteaiast. Tulemustest selgus, et õpetajate arvates on koostöö roll väga oluline ning motiveerib projektõpet rakendama kogu meeskonnaga.

Soodustavateks teguriteks oli õpetajate jaoks kommunikatsioon, mis on projektõppe alus nii planeerimisel kui selle läbiviimisel. Takistavateks teguriteks osutusid kolleegide erinevad nägemused, mis piiravad projektõppe täielikku rakendamist. Projektõppe rakendamist pärsib ka juhtkond, kes ühelt poolt soosib seda, kuid samas nõuab piinlikku puhtust rühmaruumis.

Järgnevalt analüüsitakse uuringu olulisemaid tulemusi teooriast lähtuvalt.

Esimese uurimisküsimuse *Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektõppe rakendamisel lasteaias?* tulemused näitasid, et õpetajate jaoks mängib olulist rolli omavaheline suhtlus kõigi meeskonnaliikmete vahel. Meeskonnatöö ei tähenda ainult tööülesannete jagamist, vaid aktiivset ja usalduslikku suhtlust (Clark, 2015). Kui kõik meeskonnaliikmed on kõikidesse tegevustesse kaasatud, panustavad ühiselt, jagavad vastutust kogu protsessi vältel, on projekt edukas. See viitab sellele, et projektõppe edukus ei sõltu üksnes meetodist, vaid eelkõige koostöö kvaliteedist meeskonnas. Intervjueeritavate ütluste põhjal võib järeldada, et meeskonnas väärtustatakse kõiki liikmeid võrdselt. Teoorias on selle lähtepunktiks olnud Helm ja Katz (2016), kelle sõnul eeldab projektõppe rakendamine õpetajate omavahelist tihedat koostööd ja koordineeritud meeskonnatööd kogu õppeprotsessi vältel, kavandamisest läbiviimise ja hindamiseni. Saadud tulemused on kooskõlas teooriaga, kuna õpetajad rõhutasid vajadust omavaheliseks aruteluks, et vältida arusaamatusi ja tagada ühine suund.

Õpetajate sõnul on projektõppe tulemuslik, kui meeskonnaliikmetel on isiklik huvi ja soov seda meetodit kasutada ning arvestatakse laste huvisid, jagatakse omavahel ideid ning planeeritakse koos tegevusi. Aizenbergi ja Zadoki (2025) sõnul põhineb koostöö ühiste eesmärkide seadmisel, mis võimaldab toetada laste arengut, loovust ja uurimishuvi. Samuti selgus, et õpetajate positiivne hoiak ja huvi laste ideede vastu, innustab ka lapsi aktiivsemalt osalema, mis omakorda toetab nende õppimist ja loob positiivse õpikogemuse. Seega võib öelda, et õpetajate omavaheline koostöö mõjutab laste õpikogemust ja motivatsiooni. Seda võib seostada teooriaga, mille kohaselt õpetajate vaheline koostöö loob õppimist toetava keskkonna (Clark, 2015). Eeltoodust võib järeldada, et õpetajate arvates on koostöö roll projektõppe

rakendamisel väga olulisel kohal ning selle aluseks on avatud suhtlus, ühine vastutus ja meeskondlik tegutsemine.

Teise uurimisküsimuse *Millised tegurid õpetajate arvates soodustavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?* tulemustest selgus, et projektõppes on väga suur rõhk omavahelisel suhtlusel, mida kirjeldati kui koostöö alustala. Kommunikatsiooni kui üht projektõppe keskset tunnust rõhutab ka teooria (Stojanovič *et al.*, 2023). Intervjueeritavad pidasid oluliseks avatud ja pidevat suhtlust, mis hõlmas lisaks rääkimisele ka kuulamist, ühiste otsuste tegemist ning refleksiooni. Andmete põhjal saab väita, et koostöö kvaliteet ei sõltu ainult suhtluse olemasolust, tähtis on ka selle sisu. Oluliseks peeti ühiseid arutelusid, regulaarset planeerimist, mis toimus nii igapäevatöö käigus kui ka planeeritud koosolekutel. See näitab, et projektõppe planeerimine ei ole ühekordne tegevus, vaid pidev protsess. Ka varasemad uuringud on toonud esile, et projektõppe edukas rakendamine põhineb koostööl ja suhtlusel erinevate osapoolte vahel ning toetab omavaheliste suhete kujunemist (Stojanovič *et al.*, 2023).

Teise olulise kategooriana tõusid esile väärtused, mis mõjutavad koostöö toimimist meeskonnas. Uurimistulemused näitasid, et õpetajate sõnul soodustavad koostööd avatus, paindlikkus ja valmisolek arvestada teiste ideedega. Samuti rõhutati ühise väärtusruumi ja eesmärkide olulisust. Teoorias rõhutatakse, et õpetajate professionaalne pädevus ei hõlma ainult teadmisi ja oskusi, vaid ka hoiakuid ja väärtusi (Taimalu, *s.a.*). Uurimistulemuste ja teooria kooskõlast võib järeldada, et õpetajate vaheline koostöö põhineb suurel määral ühistel väärtustel ja hoiakutel.

Esile kerkisid ka koostööd soodustavad organisatsioonilised tegurid: õpetajad rõhutasid kolleegide omavahelist abi, juhtkonna toetust ning töökorraldust. Juhtkonna rolli on esile toonud ka Aizenberg ja Zadok (2025), kelle sõnul on õpetajate algatusvõime ja juhtkonna toetus olulised projektõppe rakendamisel. Käesoleva uurimistöö tulemuste põhjal võib järeldada, et juhtkonna toetus avaldab positiivset mõju nii õpetajate motivatsioonile kui ka tööalasele panusele. Samuti näitasid tulemused, et soodustavateks teguriteks on õpetajate sõnul üksteisega nii materjalide, ideede kui ka kogemuste jagamine. Kuigi teoreetilistes allikates ei käsitleta seda aspekti otseselt, rõhutatakse projektõppes koostöö ja ühise tegutsemise olulisust (Helm & Katz, 2016). Seega võib öelda, et teadmiste ja kogemuste jagamine tagab positiivse mõju meeskonna arengule projektõppe raames.

Stojanovič jt (2023) tõid esile, et projektõppe rakendamine eeldab piisavalt ressursse ja toetavat töökeskkonda. Piisava ajalise ressursina võib vaadelda lasteaia juhtkonna poolt tagatud kattuvat tööaega, mis õpetajate sõnul oli üks olulisemaid soodustavaid tegureid nende igapäevases meeskonnatöös. Kuigi teoreetilistes käsitlustes ei ole kattuvat tööaega otseselt esile toodud, näitasid käesoleva uurimistöö tulemused, et see võimaldab õpetajatel omavahel suhelda, projekti planeerida ja tegevusi ühiselt läbi viia. Seega võib järeldada, et töökorraldus, sh kattuva tööaja tagamine õpetajatele, on oluline eeldus projektõppe tõhusaks rakendamiseks.

Kolmanda uurimisküsimuse *Millised tegurid õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?* tulemustest ilmnes, et õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd mitmed tegurid, mis on seotud nii isikuomaduste, kommunikatsiooni kui ka organisatsioonilise töökorraldusega.

Õpetajate sõnul takistab koostööd eelkõige erinev valmisolek muutusteks. Eriti ilmnes see staažikamate õpetajate puhul, kes eelistavad traditsioonilisi tööviise ning ei ole projektõppe rakendamisel uuendustele avatud. Saadud tulemused on kooskõlas teooriaga: kui õpetajatel puudub kindlustunne ja koostöövalmidus, siis projektõppe asemel eelistatakse traditsioonilisi õpetamisviise (Aizenberg & Zadok, 2025). Sellest järeldub, et pelgalt suur töökogemus ei ole lasteaiaõpetaja töös piisav, kuna professionaalne areng eeldab ka järjepidevat enesetäiendamist, et olla kursis kaasaegsete suundumustega alushariduses. Takistavaks teguriks peeti õpetajat, kes ei arvesta teistega, tegutseb üksinda ning on teiste suhtes kontrolliv. See kinnitab varasemaid seisukohti, mille kohaselt projektõppe eeldab ühist arusaama ja jagatud vastutust, ilma milleta võib koostöö jääda pinnapealseks ja ebaefektiivseks (Lindner & Schwab, 2020). Võib oletada, et kui õpetaja tugineb peamiselt iseendale ega kaasa teisi, on selline tegutsemisviis seotud piiratud usaldusega kolleegide vastu, mis omakorda võib viia ebasoodsa töökeskkonna kujunemiseni.

Teise olulise takistava tegurina toodi esile kommunikatsiooni puudumine, mille tõttu tekivad möödarääkimised, mis omakorda pidurdab ühise arusaama kujunemist. Varasemates uuringutes (nt Stojanovič *et al.*, 2023) ei ole omavahelist suhtlust nähtud takistava tegurina, vaid alati soodustava aspektina. Koostöö- ja suhtlemisoskuse olulisust õpetajatöös rõhutab ka kutsestandard (Kutsestandardid: õpetaja, tase 6, 2025). Seega võib öelda, et ühest küljest on õpetaja jaoks oluline oma suhtlemisoskuste arendamine ning teisalt on oluline tagada, et lasteaias oleksid toimivad meeskonnad, kes suudavad tõhusalt oma nägemust kommunikeerida ning kes on valmis üksteise mõtteid aktsepteerima.

Kolmanda olulise takistava tegurina toodi esile töökorralduslik pool, kus päevakava järgimise tõttu tuleb tihtipeale rühmasisesed projektõppe tegevused katkestada. Ajalise piiranguna mainisid õpetajad ka mitte kattuvat tööaega, mis raskendab ühist õppetegevuste planeerimist ja läbiviimist. Kuigi teoreetilises käsitluses ei rõhutatud töökorralduslikke piiranguid, võib neid seostada organisatsiooniliste aspektidega, mis mõjutavad koostööpõhise õppe rakendamist. On üsna paratamatu, et liikumis- ja muusikategevused on lasteaia päevakavas ning need jäävad ka edaspidi projekte katkestama. Õpetaja ülesandeks on kavandada projektõppe protsessi paindlikult ning toetada tegevuste omavahelist sidusust, et katkestused ei takistaks projekti sisulist arengut ega laste tegevusi, vaid võimaldaks jätkata tegevusi sealt, kus need pooleli jäid.

Stojanovič jt (2023) on takistavate teguritena esile toonud õpetajate ebapiisavaid teadmisi, materjalide puudust ning vähest toetust lapsevanematelt ja kogukonnalt. Ka uuringus osalenud õpetajad mainisid, et vähesed teadmised ja kogemused takistavad projektõppe rakendamist lasteaias. Siinkohal on abiks koolitused ning kolleegilt kolleegile õppimine – nii ühe asutuse siseselt kui mitme asutuse vaheliselt –, mille kaudu õpetajad saavad oma pädevust suurendada. Lastevanemate ja kogukonna toetuse olulisust käesolevas uuringus õpetajad esile ei toonud, küll aga mainiti ruumi- ja vahendite puudust, mis piirab projektõppe rakendamist. Erinevate ressursside puudus tuli esile ka Vahtla (2024) uurimistöös. Materiaalsete ressursside puudust saab teatud määral leevendada vahendite jagamise või iseseisva loomise abil, kuid ruumipuudus kujutab endast piirangut, mille lahendamine ei ole alati võimalik. Õpetajatel tuleb vajadusel olla leidlik, et olemasolevat rühmaruumi optimaalselt projektõppe jaoks ära kasutada.

Segadust tekitasid olukorrad, kus juhtkond andis vastakaid korraldusi, nõudes projektõppe õpetajatelt puhast rühmaruumi või kuu- ning nädalaplaanide koostamist. Toetudes teooriale on projektõppe mänguline protsess, kus laps on aktiivne õppija (Laanpere & Pata, *s.a.*) ning projektõppe tulemusi väljendatakse loovtööde kaudu (Helm & Katz, 2016). Mänguline ja aktiivne õpe tähendab seda, et ruumis tekib mõningane loominguine „kaos“. Lisaks on projektõppele omane n-õ projekti sein, kuhu protsessi käigus koondub projekti kohta olulist infot ja kus dokumenteeritakse projekti. Kuna projektõppe eeldab laste huvidest ja eelistest lähtumist (Helm & Katz, 2016), siis ei ole võimalik eelnevalt koostada väga detailseid kuu- või nädalaplaane. Küll aga on võimalik dokumentatsioon koostada paindlikult projektõppe käigus

või selle lõppedes. Tulemused võivad viidata asjaolule, et lasteaia juhtkonna teadmised projektõppes ei pruugi alati olla piisavad, mistõttu ei osata personali sobivalt suunata ja toetada.

Uuringus leidub ka piiranguid. Kuna valim koosnes vaid nelja lasteaia õpetajatest, siis uuring ei ole laiapõhjaline, toetub vaid konkreetsete õpetajate arvamustele ning tulemusi ei saa üldistada. Samuti tekkis tulemuste analüüsimisel vajadus täiendavate andmete järele, mida ei osatud intervjuude käigus küsida. Mõningatel juhtudel kaldusid intervjuueeritavad veidi teemast kõrvale või vastasid liiga lühidalt ning intervjuu käigus jäi see märkamata, et esitada lisaküsimusi põhjalikuma vastuse saamiseks.

Käesoleva bakalaureusetöö üheks oluliseks väärtuseks on projektõpet rakendavate õpetajate omavahelise koostöö rolli käsitlemine lasteaias, mida on võrreldes koolikontekstiga seni vähem uuritud. Samuti omavad tähtsust uuringus osalenud õpetajate arvamused koostöö rollist, mis põhinevad nende isiklikel kogemustel ja annavad ülevaate sellest, milline võiks olla rühma meeskonna toimiv koostöö. Lisaväärtuse annavad tööle uuringu tulemustest selgunud soodustavad ja takistavad tegurid, millest õpetajad võiksid oma töös lähtuda. Ülevaade oleks väärtuslik nii alustavatele kui ka suurema töökogemusega õpetajatele, et meelde tuletada olulised faktorid, mis mõjutavad omavahelist koostööd. Lisaks võivad uuringu tulemused pakkuda väärtuslikku teavet lasteaia juhtkonnale õpetajate vajaduste mõistmiseks ning koostööd soodustava töökeskkonna kujundamiseks. Edasistes uuringutes võiks välja selgitada juhtkonna rolli projektõppe rakendamisel lasteaias ning seda, kuidas toetada õpetajate professionaalset arengut ja koostööd organisatsiooni tasandil.

Tänuõnad

Töö autorid tänavad uuringus osalenud lasteaiaõpetajaid, kes leidsid aega intervjuude andmiseks ning jagasid oma isiklike arvamusi ja kogemusi. Eriline tänu juhendaja Kristel Ruutmetsale põhjaliku juhendamise ja tagasiside eest. Suur tänu Pihel Hundile nõuannete eest töö valmimisel. Autorid tänavad oma perekonda kannatlikkuse ja toetuse eest, kursusekaaslasi ja kolleege toetuse eest töö valmimise juures.

Autorsuse kinnitus

Käesoleva bakalaureusetöö valmimisse panustasid mõlemad autorid võrdselt. Intervjuude läbiviimise juures viibisid mõlemad autorid, kumbki autor viis läbi kuus intervjuud ja

transkribeerimine jaotati võrdselt. Mõlemad autorid kodeerisid ja analüüsisid andmeid koos. Koostöös valmis ka teooria ja tulemuste kirjutamine ning järelduste tegemine. Töö koostamise käigus rakendati Microsoft Copiloti (2026) tehisintellekti assistenti tõlkeprotsessi toetamisel ning tekstide keelelisel ja akadeemilisel toimetamisel, säilitades sisu eest vastutuse autoritel.

Kinnitame, et oleme koostanud iseseisvalt käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kaja Jakobs-Himma

/allkirjastatud digitaalselt/

11.05.2026

Regiina Roslender

/allkirjastatud digitaalselt/

11.05.2026

Kasutatud kirjandus

- Aizenberg, M., & Zadok, Y. (2025). Project-based learning in kindergartens. *Journal of Early Childhood Research*, 00(0), 1-13, <https://doi.org/10.1177/1476718X241310059>
- Aksela, M., & Haatainen, O. (2019). *Project-Based learning (PBL) in Practise: Active Teachers' Views of Its' Advantages and Challenges*. Queensland University of Technology, pp. 9–16, International STEM in Education Conference, Brisbane, Australia.
<http://hdl.handle.net/10138/304045>
- Almere, A., & Tammaru, M. (2018). *Õpiobjekt koolieelse lasteasutuse projektõppe läbiviimiseks Tartu eralasteaia Terake kahe rühma projektide näitel* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/61458>
- Alviste, M. (2022). *Koostöö*. <https://alviste.com/artiklid/f/koost%C3%B6%C3%B6st>
- Alushariduse riiklik õppekava (2025). *Riigi Teataja 07.08.2025*, 33
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001>
- Beilmann, M., & Rämmer, A. (2025). Valimi moodustamine. <https://samm.ut.ee/valimi-moodustamine/>
- Clark, A.-M. (2015). Changing classroom practice to include the project approach. *Dimensions of Early Childhood*, 43(3), 6–13. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1084959.pdf>
- Eesti Haridusfoorum. (2020). *Eesti elukestva õppe strateegia*.
https://www.haridusfoorum.ee/images/haridusstrateegia/Eesti_elukestva_õppe_strateegia_loplik.pdf
- Fenzl, T., & Mayring, P. (2017). QCAmapp: Eine interaktive Webapplikation für qualitative Inhaltsanalyse. *Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Sozialisation ZSE*, 37, 333–340
- Guest, G., Namey, E. & Chen, M. (2020). A simple method to assess and report thematic saturation in qualitative research. *Journal PLoS ONE*, 15(5), 1-17.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0232076>
- Hainsalu, L. (2022). *Lasteaiaõpetajate hoiakud projektõppe rakendamise suhtes Tartu koolieelsetes lasteasutustes* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace.
<http://hdl.handle.net/10062/82909>

- Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035*.
https://valitsus.ee/strateegia-eesi-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegilised-arengudokumentid/kehtivad?view_instance=0¤t_page=1
- Helm, J. H., & Katz, L. G. (2016). *Young investigators: The project approach in the early years* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*.
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Koostöine töökeskkond (2023). Tallinna Ülikool.
https://www.tlu.ee/sites/default/files/Aasta%20%C3%BClikoolis/5Koost8ine_t88keskkond.pdf
- Kutsestandardid. Õpetaja, tase 6.* (2025).
https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11373093?from=viimati_kinnitatud
- Laanpere, M., & Pata, K. (s.a). *Projektõpe*. Projekt Creative Classroom.
<https://creativeclassroomprojekt.wordpress.com/creative-classroom-kogumik/projektõpe/>
- Lauri, K., & Pedak, M. (2025). *Projektõppe dokumenteerimine Tartumaa lasteaiaõpetajate kogemuste ja arvamuste näitel* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace.
<https://hdl.handle.net/10062/115285>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2025). *Intervjuu*.
<https://samm.ut.ee/intervjuu/>
- Lindner, K.-T., & Schwab, S. (2020). Differentiation and individualisation in inclusive education: a systematic review and narrative synthesis. *International Journal of Inclusive Education*, 29(12), 2199–2219. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1813450>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2024). Open source platform for Estonian speech transcription. *Language Resources and Evaluation*, 1–18. DOI: 10.1007/s10579-024-09777-1
- Severin, L., Noppel, V., Õunap, M., & Must, I. (2014). Projektõpe koolis. H. Tammiste (koost.), *Tarkus tuleb tasapisi* (lk 195-197). AS Atlex.
- Stojanovič, B. J., Ristanovič, D., Živkovič, P., & Džaferovič, M. (2023). Project-Based Learning in Early Childhood Education in Serbia: First Experiences of Preschool Teachers. *International Journal of Cognitive Research in Science Engineering and Education* 11(2):213-220. DOI:10.23947/2334-8496-2023-11-2-213-220

- Taimalu, M. (s.a.). Tuleviku õpetaja. <https://tulevikuopetaja.edu.ee/moodul-v/opetaja-professionaalse-arengu-erinevad-kasitlused/>
- Tallinna Lepingutiku Lasteaed. (2024). *Arengukava 2025-2027*.
<https://www.tallinn.ee/et/lepingutiku/arengukava>
- Tamberg, L. (2021). *Projektõppe rakendamise 1,5-4aastaste lastega: õpetajate arvamused ja kogemused* [magistritöö, Tallinna Ülikool]. Etera.
<https://www.etera.ee/zoom/158096/view?page=1&p=separate>
- Tapa Lasteaed Pisipõnn. (2021). *Arengukava 2022-2027*. <http://pisiponn.ee/public/files/2022-2027Arengukava.pdf>
- Tartu Ülikooli eetikakeskus. (2023). Hea teadustava. https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf
- Trasberg, K. (2019). Õpetajate seminarid 1919–1940 haridusuuenduse kontekstis. *Eesti Õpetajate Seltsi toimetised*, 10, 61–77. https://oes.ut.ee/wp-content/uploads/EOS_2019_Trasberg.pdf
- Vahtla, K. (2024). *Lasteaiaõpetajate arusaamad ja kogemused projektõppe suhtes ning nende valmisolek projektõppe rakendamiseks* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace.
<https://hdl.handle.net/10062/100283>
- Vicy, Mustaji, Mariono, A., & Arianto, F. (2024). The Effect of the Project-Based Seamless Learning Model on Critical Thinking of Prospective Early Childhood Education Educator Students. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 37(6), 425–439.
<https://doi.org/10.9734/jesb1s/2024/v37i61355>

Lisa 1. Uuringus osalenud õpetajate taustaandmed

Pseudonüüm	Tööstaaž aastates	Projektõppe rakendamine lasteaias	Lasteaia asukoht
Juta	8	3,5	Viljandimaa
Kati	2	1	Viljandimaa
Eva	3	3	Viljandimaa
Laara	3	2	Viljandimaa
Ingrid	2	1,5	Tartumaa
Matilda	5	1	Tartumaa
Mari	6	3	Tartumaa
Kairi	13	5	Harjumaa
Heli	25	4	Harjumaa
Saale	34	8	Harjumaa
Pille	1,5	1,5	Viljandimaa
Karin	13	1,5	Harjumaa

Lisa 2. Intervjuukava

Tere!

Oleme Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala 3. kursuse tudengid Kaja Jakobs-Himma ja Regiina Roslender. Viime läbi uurimust oma bakalaureusetöö raames, mille eesmärk on välja selgitada õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias. Uurimuses osalemine on vabatahtlik, oma nõusolekust uurimuses osaleda, võid igal ajal loobuda. Me tagame konfidentsiaalsuse ning kogutud andmeid kasutame ainult uurimistöö eesmärkidel. Andmeid hoiame arvutis, parooliga kaitstud failides ning kõik kogutud andmed kustutame peale bakalaureusetöö kaitsmist.

Kas oled nõus, et salvestame meie vestluse, et hiljem kogutud vastuseid täpsemalt analüüsida? (Kui vastaja nõustub, alustame salvestamist)

0 Taustaandmed

1. Kui kaua oled lasteaiasõpetajana töötanud?
2. Mis Sulle lasteaiasõpetaja töö juures rõõmu valmistab?
3. Kui kaua oled projektõpet oma töös kasutanud?

1. Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektõppe rakendamisel lasteaias?

1.1 Millist rolli omab Sinu hinnangul õpetajate omavaheline koostöö projektõppe erinevates etappides?

- Palun too näiteid.

1.2 Kuidas õpetajate vaheline koostöö aitab Sinu hinnangul projektõppe protsessi rakendada?

1.3 Kuidas kirjeldaksid oma rolli koostööprotsessis projektõppes?

1.4 Kuidas mõjutab õpetajate vaheline koostöö Sinu hinnangul laste projektõppe kogemust?

1.5 Kuidas kirjeldad oma motivatsiooni koostöö vastu projektõppes?

1.6 Millisena Sa näed õpetajate vahelist koostööd projektõppe kontekstis?

2. Millised tegurid õpetajate arvates soodustavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?

2.1. Millised tegurid on Sinu kogemusele toetudes soodustanud õpetajate vahelist koostööd projektõppes?

2.2 Too näide olukorrast, kus koostöö projektõppes on eriti hästi sujunud.

- 2.3 Mis selle õnnestumisele kaasa aitas?
- 2.4 Kuidas te tavaliselt projekte koos planeerite?
- 2.5 Kuidas planeerimisprotsess soodustab Sinu hinnangul õpetajate omavahelist koostööd projektõppes?
- 2.6 Oma kogemusele toetudes, millised isikuomadused soodustavad Sinu hinnangul õpetajate vahelist koostööd projektõppes?
- 2.7. Oma kogemusele toetudes, millised meeskonnatöoga seotud hoiakud soodustavad Sinu hinnangul õpetajate vahelist koostööd projektõppes?
- 2.8. Kuidas mõjutab lasteaia töökultuur koostööd projektõppes?
- 2.9 Mil moel juhtkond soodustab koostööd projektõppe rakendamisel?
- 2.10 Mil moel kolleegid soodustavad koostööd projektõppe rakendamisel?

3. Millised tegurid õpetajate arvates takistavad omavahelist koostööd projektõppe rakendamisel lasteaias?

- 3.1. Oma kogemustele toetudes, milliseid peamisi takistusi või raskusi näed õpetajate omavahelises koostöös projektõppe rakendamisel?
- Palun too näiteid.
- 3.2 Millised raskused õpetajate omavahelises koostöös projektõppe ajal võivad olla tingitud üldisest töökorraldusest lasteaias?
- 3.3 Millised isikuomadused takistavad Sinu hinnangul õpetajate vahelist koostööd projektõppes?
- 3.4 Millistes olukordades või tingimustes muutub koostöö Sinu hinnangul projektõppes keeruliseks?
3. 5 Kuidas tajud õpetajana konflikte projektõppe koostöö kontekstis – on need takistavad või pakuvad arenguvõimalusi?

Lõpuosa

1. Milliseid soovitusi annaksid kolleegidele või juhtkonnale raskuste ületamiseks projektõppe rakendamisel lasteaias?
2. Kui saaksid kujutada ideaalset koostööprotsessi projektõppes, milline see välja näeks?
3. Kas soovid veel midagi teema kohta lisada?

Täname Sind aja eest! Kinnitame, et kõiki kogutud andmeid kasutame ainult teadusuuringu eesmärgil. Aitäh, et jagasid oma kogemusi.

Lisa 3. Kategooriate ja koodide moodustumise näide

Andmeanalüüsis uurimisküsimusele “*Millised on õpetajate arvamused koostöö rollist projektõppe rakendamisel lasteaias?*” vastuse leidmiseks.

Kategooria	Kood	Tähenduslik üksus
Koostöö roll projektõppe läbiviimisel	Omavaheline suhtlus kui tegutsemise alus	<i>“/.../ nad ju veavad seda kõik koos, igas etapis tegelikult. Arutatakse, arutletakse omavahel läbi, mis juba tehtud on, kuhu suund võiks edasi minna.</i>
	Meeskondlik ühtsus	<i>“/.../ siin on jälle ka see, et kõik saavad panustada ja kõigi panus ongi nagu oluline.”</i>
	Ühine tegutsemine projektõppe õnnestumiseks	<i>“Näiteks üks selline asi, kui ma olen vahepeal töölt eemal, siis ma näen, et meie kokkulepitud asjad ja tehtud plaanid töötavad ka siis kui mind ei ole. Me saame ka nii tehtud koostööd. Aga me saame ikkagi suheldes kõik asjad jooksmas hoida. Ja just see, et nemad võtavad ka seda initsiatiivi ja panustavad ja märkavad järjest uusi asju, mis sellesse projekti lisaks sisse tuua.”</i>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kaja Jakobs-Himma ja Regiina Roslender,

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Õpetajate arvamused koostöö rollist ning koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest projektõppe rakendamisel lasteaias“, mille juhendaja on Kristel Ruutmets, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaja Jakobs-Himma

Regiina Roslender

/allkirjastatud digitaalselt/

11.05.2026